

Identifying and ranking the damage to research in the field of sacred defense (An introduction to the agenda stage and the beginning of the policy cycle)

Seyyed Mehdi Hosseini Golafshani^{1✉} | Gholamreza Allagholi² | Ahmad Dehdar³

1. Doctoral student of public policy from Science and Research Unit, Madras University of Command and General Staff, Tehran, Iran, golafshan.157@gmail.com
2. Doctoral student of Jurisprudence and Principles, Lecturer of Army University of Medical Sciences, Tehran, Iran. allahgholi02@gmail.com
3. Ph.D student in Quran and Management, Lecturer at Army University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Ahmaddehdar@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received

18 August 2023

Received in revised form

31 May 2024

Accepted

09 September 2024

Published

21 September 2024

Keywords:

Sacred Defense, Research Damages of Sacred Defense, Rating, Pathology

Objective: Holy defense is an important and decisive part of the contemporary history of our country, which we need to study carefully, scientifically and accurately in order to make good use of its achievements.

Purpose: The current research seeks to identify and rank research damages in the field of sacred defense, and present it to the trustee organizations, to be included in the agenda stage and start the policy cycle in this field.

Methodology: This applied research, based on the type of data, was mixed (qualitative-quantitative) and based on the research method, survey. After the library studies, the harms of the research in the field of holy defense were collected and given to 20 experts and veterans of research in the field of holy defense (who were selected purposefully) and they were asked using the Delphi technique in two rounds. While confirming or rejecting the identified damages, they should also present their proposed damages. The obtained results were analyzed using SPSS software.

Findings: 31 injuries were collected from library studies and interviews with the expert community.

Originality: Harms of politicization, unreliable statistics, lack of scientific and specialized approach, distortion of the truth, selective treatment of facts, extremes and exaggerations in mentioning some events, researchers' use of inauthentic documents, parallelism of responsible institutions, sanctimoniousness, inapplicability of researches, etc. respectively have the highest rank.

Cite this article Citation: Hosseini Golafshani, S. M., Allagholi, G., & Dehdar, A. (2024). Identifying and ranking the damage to research in the field of sacred defense (an introduction to the agenda stage and the beginning of the policy cycle). *War Study Quarterly*, 6 (21), 127- 154.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2009543.1171

Publisher: Command and Staff University

شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های فرا روی پژوهش در حوزه دفاع مقدس (مقدمه‌ای برای مرحله دستور کار و آغاز چرخه سیاست‌گذاری)

سیدمهدی حسینی گل‌افشانی^۱ | غلامرضا اله‌قلی^۲ | احمد دهدار^۳

۱. دانش‌آموخته دکتری سیاست‌گذاری عمومی از واحد علوم و تحقیقات، مدرس دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش، تهران، ایران،

golafshan.157@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری فقه و اصول، مدرس دانشگاه علوم پزشکی ارتش، تهران، ایران. allahholi02@gmail.com

۳. دانش‌آموخته دکتری قرآن و مدیریت، مدرس دانشگاه علوم پزشکی ارتش، تهران، ایران. Ahmadddehdar@gmail.com

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:	زمینه: دفاع مقدس بخش مهم و تعیین‌کننده‌ای از تاریخ معاصر کشور ماست که به‌منظور استفاده مطلوب از دستاوردهای آن، نیازمند پژوهش موشکافانه، علمی و دقیق از آن هستیم.
مقاله پژوهشی	
تاریخ دریافت:	هدف: تحقیق حاضر به دنبال شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس و ارائه آن به سازمان‌های متولی، برای قرار گرفتن در مرحله دستور کار و شروع چرخه سیاست‌گذاری در این حوزه است.
۱۴۰۲/۰۵/۲۷	
تاریخ بازنگری:	روش: این تحقیق کاربردی، بر اساس نوع داده، آمیخته (کیفی- کمی) و بر اساس روش تحقیق، پیمایش بوده است. پس از مطالعات کتابخانه‌ای، آسیب‌های پژوهش در حوزه دفاع مقدس گردآوری و در اختیار تعداد ۲۰ نفر از خبرگان و پیشکسوتان پژوهش در حوزه دفاع مقدس (که به‌شکل هدفمند انتخاب شدند) قرار گرفت و با بهره‌گیری از تکنیک دلفی در دو دور، از آن‌ها خواسته شد ضمن تأیید یا رد آسیب‌های شناسایی شده، آسیب‌های پیشنهادی خود را نیز ارائه کنند. نتایج به‌دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد.
۱۴۰۳/۰۳/۱۱	
تاریخ پذیرش:	یافته‌ها: تعداد ۳۱ آسیب از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با جامعه خبرگی گردآوری شد.
۱۴۰۳/۰۶/۱۹	
تاریخ انتشار:	نتیجه‌گیری: آسیب‌های سیاست‌زدگی، آمار غیرقابل استناد، فقدان رویکرد علمی و تخصصی، تحریف حقیقت، برخورد گزینشی با حقایق، افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع، استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت، موازی‌کاری نهادهای مسئول، تقدس‌گرایی، کاربردی نبودن پژوهش‌ها و... به‌ترتیب دارای بالاترین رتبه هستند.
۱۴۰۳/۰۶/۳۱	
کلیدواژه‌ها:	دفاع مقدس، آسیب‌های پژوهشی
	دفاع مقدس، رتبه‌بندی، آسیب‌شناسی

استناد: حسینی گل‌افشانی، سیدمهدی؛ اله‌قلی، غلامرضا و دهدار، احمد. (۱۴۰۳). شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های فرا روی پژوهش در حوزه دفاع مقدس (مقدمه‌ای برای مرحله دستور کار و آغاز چرخه سیاست‌گذاری). *فصلنامه مطالعات جنگ*، ۶ (۲۱)، ۱۲۷-۱۵۴.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2009543.1171

مقدمه

دفاع مقدس یکی از مهمترین بخش‌های تاریخ انقلاب اسلامی و حماسه پرشکوه مقاومت ملت ایران است که با وجود خسارات آن مشحون از درس‌ها و عبرت‌های ایستادگی، ایثار، عزت و استقلال است (حجازی، ۱۴۰۱: ۱۸۵). با آغاز دفاع مقدس در سال ۱۳۵۹، تلاش‌ها برای نگارش تاریخ دفاع مقدس، ثبت خاطرات، جمع‌آوری اسناد و مدارک، ثبت و انعکاس تحولات جنگ به جامعه با استفاده از ابزارهایی مانند دوربین‌های عکاسی، فیلم‌برداری، نوارهای ضبط صوت و... آغاز شد. نتیجه تلاش‌های صورت‌گرفته، گردآوری مجموعه‌ای وزین و ارزشمند از تاریخ دفاع مقدس است و خود تشکیل‌دهنده فرهنگ دفاع مقدس است که در صورت بهره‌برداری و استفاده مطلوب، می‌تواند تأثیرات شگرفی بر حفظ و بالندگی جامعه امروز ما داشته باشد (محمدی فاتح و حسینی گل‌افشانی، ۱۴۰۱: ۹). تداوم آموزه‌های فرهنگی دفاع مقدس، منوط به انتقال آن به آیندگان است (خضرای‌راد و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۶). فرهنگ ناب و ارزشمند دفاع مقدس، چونان ذخائر بی‌ظنیری است که به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر بالندگی و توسعه در جامعه ما باید مورد توجه قرار گیرد (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۰).

پژوهش‌های تاریخی از جمله تاریخ شفاهی فرماندهان و مدیران دفاع مقدس به تحرک بیشتری در برنامه‌ریزی و اجرا نیاز دارد (نائینی، ۱۳۹۸: ۲۲). دستاوردهای دفاع مقدس به‌قدری ارزشمند و استفاده از آن به‌اندازه‌ای مهم است که مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «نیروهای مسلح ما در دوران دفاع مقدس و حتی بعد از دفاع مقدس، تجربیات ارزشمندی را به دست آوردند. امروز البته روایت این تجربیات در دانشگاه‌ها معمول است و این روایت انجام می‌گیرد و بسیار هم خوب است، لکن کافی نیست؛ بایستی این تجربیات تبدیل بشود به نظریات؛ تجربه تبدیل بشود به‌نظریه دفاعی و تدریس بشود و تحقیق بشود و اطراف آن‌ها پژوهش انجام بگیرد و این تجربیات به‌روز بشود و منطبق با نیازهای روز بشود و ان‌شاءالله از آن‌ها [استفاده شود]؛ این‌ها سرمایه‌های بسیار با ارزشی است که باید از این سرمایه‌ها استفاده کرد و بسط و تکمیل پیدا کند»^۱. سوداگر (۱۳۹۰: ۵۳) معتقد است: «ماندگاری پدیده بزرگ «دفاع مقدس»، با شکل‌گیری رویکرد علمی و معرفتی به آن، حاصل می‌شود. اگر مسئله موضوع‌یابی و روش‌شناسی معارف دفاع مقدس و جنگ، درست و علمی انتخاب و تدوین شوند، می‌توان با نوآوری در موضوعات، مسیر پژوهش‌ها را به شکلی منسجم و پیوسته و علمی دنبال کرد» (مرادی و رجب‌پور، ۱۳۹۱: ۲۱). با در نظر

^۱ (بیانات در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح: ۱۳۹۹/۷/۲۱).

گرفتن ارزش‌های پژوهشی و رعایت روش پژوهش علمی و آکادمیک، در بخشی از آثار ارزشمند دفاع مقدس آسیب‌ها و ضعف‌هایی مشاهده می‌شود که امروزه مانع جدی برای بهره‌برداری و استفاده مناسب از این ظرفیت عظیم است. پیشکسوتان و صاحبان اندیشه و قلم در حوزه دفاع مقدس نیز هر یک متناسب با تجربیات، مسئولیت‌های اجرایی و دانش تخصصی خود، به موضوع آسیب‌شناسی پژوهش در این حوزه وارد شده‌اند، ولی تاکنون پژوهش‌های جامعی در این حوزه مهم انجام نشده است؛ بنابراین آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس شناسایی نشده و رتبه‌بندی آن نیز نامشخص است. بدیهی است انجام این پژوهش موجب شناسایی، وزن‌دهی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی موجود در حوزه دفاع مقدس می‌شود و ارائه این آسیب‌ها به سازمان‌ها و نهادهای مسئول، امکان سیاست‌گذاری کارشناسی برای مقابله با آسیب‌ها را فراهم می‌کند. عدم انجام این پژوهش به معنای تداوم روند جاری، تولید بخشی از آثار پژوهشی که به لحاظ علمی قابل دفاع نیستند و نهایتاً عدم امکان بهره‌برداری حداکثری از ظرفیت دفاع مقدس است؛ بنابراین هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس و سؤال اصلی این است که آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس کدامند و رتبه‌بندی این آسیب‌ها چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

مبانی نظری

آسیب‌شناسی:

آسیب‌شناسی در همه رشته‌های علوم، اعم از کاربردی^۱ و انتزاعی^۲، پایه^۳ و غیر پایه، تجربی^۴ و طبیعی^۵، انسانی^۶ و غیرانسانی و به‌ویژه در روان‌شناسی و تعلیم و تربیت، کاربرد خاص خود را دارد. آسیب‌شناسی در زمینه مسائل روان‌شناختی، تربیتی یا فرهنگی اصولاً به مطالعه و بررسی دقیق عوامل زمینه‌ساز، پدیدآورنده، یا ثابت‌بخش بالینی، روانی، فیزیولوژیکی، بیولوژیکی، تربیتی و فرهنگی آفات و آسیب‌های موجود در آن زمینه‌ها می‌پردازد. چنین مطالعاتی با هدف تکمیل و

1 Applied sciences

2 Abstract Sciences

3 Basic Sciences

4 Experimental sciences

5 Natural Sciences

6 Humanities

تأمین فرایندهای سه‌گانه شناسایی، پیشگیری و درمان صورت می‌پذیرد (حسینی گل افشانی و محمدی فاتح، ۱۴۰۰:۷۶). آسیب‌شناسی صحیح و به‌موقع، این امکان را به مدیران می‌دهد که همواره از مسائل و مشکلات جاری سازمان خود مطلع بوده و از حاد شدن آن جلوگیری کنند (نجفی‌زاده و زاهدی، ۱۳۹۵:۳۲). آسیب مفهومی بسیار گسترده دارد که همه ابعاد داخلی و خارجی سازمان که برای بقای سازمان تهدیدی جدی به حساب می‌آید را شامل می‌شود و تشخیص به‌موقع آن برای حفظ و رشد سازمان امری لازم به حساب می‌آید (حسینی گل افشانی و محمدی فاتح، ۱۴۰۲:۶۳).

دفاع مقدس

دفاع جانانه مردم ایران طی سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷ در مقابل رژیم صدام حسین و همراهان منطقه‌ای و جهانی او است. دفاعی که مبتنی بر انقلاب اسلامی است و امروزه در جبهه مقاومت و ادبیات پایداری تداوم دارد (خضرابی‌راد و همکاران ۱۴۰۱:۳۸).

سیاست‌گذاری

سیاست‌گذاری فرایندی است که در نظام‌های حکومتی مختلف، شکل خاص و ماهیت ویژه خود را دارد. نظام سیاست‌گذاری تابعی از شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی هر کشور است. میزان موفقیت یک نظام سیاسی یا عدم موفقیت آن در تحقق اهداف نیز در درون چرخه‌ای از عوامل بالا تعیین خواهد شد (دانش‌فرد، ۱۴۰۰:۲۸).

چرخه سیاست‌گذاری عمومی

مدل چارلز جونز^۱ چرخه (فرایند) سیاست‌گذاری عمومی را به ۵ مرحله زیر تقسیم می‌کند:

- (۱) مرحله شناخت مسئله یا مشکل و قرار گرفتن آن در دستور کار حکومت برای بررسی،
- (۲) مرحله شناسایی و ارزیابی راه‌حل‌ها توسط متخصصان و کارشناسان برای کمک به تصمیم‌گیری،
- (۳) مرحله تصمیم‌گیری برای مقابله با مشکل توسط سازمان‌های دارای شأن سیاست‌گذاری،
- (۴) مرحله اجرای سیاست تدوین‌شده توسط سازمان‌های متولی اجرای سیاست،

^۱Charles Jones

(۵) مرحله ارزیابی نحوه اجرای سیاست ابلاغی (حسینی گل افشانی و محمدی فاتح، ۱۴۰۲: ۱۱۰).
پیشینه پژوهش.

در حوزه دفاع مقدس، تحقیقات گسترده‌ای انجام شده که هر یک از زاویه متفاوتی موضوع دفاع مقدس را مورد بررسی قرار داده‌اند، اما با در نظر گرفتن مسئله تحقیق و هدف اصلی، پژوهش‌های بسیار محدودی به شرح زیر نگاشته شده است.

سوادکوهی (۱۳۸۷)، در «پژوهش دفاع مقدس، آسیب‌شناسی و راهکارهای پیشنهادی»، اشاره می‌کند که در یک دسته‌بندی کلی دو دسته عوامل شخصی و سازمانی می‌توانند زمینه‌ساز بروز آسیب در پژوهش دفاع مقدس باشند. نگرش منفی، کمبود انگیزه، ضعف در مهارت تحقیق از جمله علل شخصی و نامشخص بودن مأموریت پژوهش، متولیان امر پژوهش، مقررات و دستورالعمل‌ها از جمله عوامل سازمانی به شمار می‌روند. کوتاهی در همراه شدن با کاروان پرشتاب رشد علم و فناوری و عدم رعایت اصول تحقیق، همانند آفت نه‌تنها برای این دو زمینه، بلکه برای سایر زمینه‌های پژوهشی تهدیدکننده هستند.

ایزدی و همکاران (۱۳۹۶)، پژوهشی با عنوان «ترویج فرهنگ دفاع مقدس، آسیب‌شناسی، ارائه مدل و راهکارها» انجام داده و در این تحقیق در راستای ترویج فرهنگ دفاع مقدس، اشاره مختصری به نقش آسیب‌های پژوهشی داشته‌اند.

یاوری و جانی‌پور (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان «مطالعات تاریخی دفاع مقدس با رویکرد آینده‌پژوهشی» بیان می‌کنند: امروزه طیف متنوعی از تحلیل‌های مادی، علمی، سیاسی، اقتصادی و ... از تاریخ جنگ صورت گرفته که بیانگر ظرفیت بالای این مقطع حساس تاریخی است. این گستردگی ضرورت تبیین خطوط کلی و چارچوب‌های تحقیقاتی پیرامون مطالعات تاریخی دفاع مقدس را نیز بیان می‌کند. وی تبیین چارچوب‌های مطالعات تاریخی، ملاحظات پیرامون پژوهش‌های نظام‌مند و ورود به مباحث کاربردی در حوزه تاریخ دفاع مقدس همراه با بیان مدل تحلیلی مطالعات تاریخی در این حوزه با رویکرد آینده‌محور را مورد تأکید قرار می‌دهد.

داوود غیائی‌راد (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با عنوان «راهبردهای ترویج فرهنگ دفاع مقدس به نسل آینده» اشاره می‌کند که: از نظر نخبگان پژوهش، موقعیت ترویج فرهنگ دفاع مقدس در وضعیت موجود، فعال خفیف (تهاجمی خفیف) است و با برخورداری از شایستگی‌های کلیدی تا حدود زیادی می‌تواند بر تهدیدها غلبه کند. او اشاره می‌کند که فرهنگ دفاع مقدس از ضعف‌ها و آسیب‌ها در امان نیست.

شاه‌نوروزی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر ارتقای اثربخشی شیوه‌های ترویج فرهنگ ایثار و شهادت» به این نتیجه رسیدند که: کیفیت‌بخشی به آثار ترویجی فرهنگ ایثار و شهادت، بالاترین میانگین شدت اثرگذاری را میان سایر مؤلفه‌ها داراست. پس از آن واقع‌گرایی در تولیدات و توجه به آثار تولیدی برای کودکان و نوجوانان، بهره‌گیری از هنر و همچنین تحول و خلاقیت در شیوه‌ها در رده‌های بعدی قرار دارند.

نهادی (۱۳۹۹)، در پژوهش خود با عنوان «شناسایی و ساختاردهی شایستگی‌های رفتاری فرماندهان دفاع مقدس»، ۱۳ شایستگی فرماندهان دفاع مقدس را با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، شناسایی و آن‌ها را در چهار سطح ساختاردهی کرد.

حسینی گل‌افشانی و محمدی فاتح (۱۴۰۲)، در پژوهشی با رویکرد آمیخته با عنوان «سیاست‌گذاری در حوزه پژوهش دفاع مقدس» با استفاده از دیدگاه پژوهشگران و پیشکسوتان حوزه دفاع مقدس به شناسایی و رتبه‌بندی راهکارهای مقابله با آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس پرداختند.

با بررسی پژوهش‌های پیشین، اهمیت این پژوهش، ویژگی نوآورانه آن و تفاوت‌هایش با پژوهش‌های قبلی به شرح زیر مشخص می‌شود. الف: تاکنون تحقیق جامعی به‌منظور شناسایی آسیب‌های پژوهشی حوزه دفاع مقدس انجام نشده است. ب: تاکنون رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی حوزه دفاع مقدس انجام نشده است. ج: خروجی نتایج این پژوهش و اشاره به اهمیت و ضرورت انجام آن، زمینه را برای قرار گرفتن این موضوع در مرحله «دستور کار» سازمان‌های مسئول و سیاست‌گذاری باهدف مقابله با آسیب‌های موجود را فراهم می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

هدف این تحقیق شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس و ارائه آن به سازمان‌های متولی، برای قرار گرفتن در مرحله دستور کار و شروع چرخه سیاست‌گذاری در این حوزه است. این مقاله بر اساس هدف تحقیق کاربردی، بر اساس رویکرد استقرایی، بر اساس نوع داده، آمیخته (کیفی - کمی) و بر اساس روش تحقیق، پیمایشی و در سال ۱۴۰۲ انجام شده است. در بخش کیفی، جامعه آماری شامل خبرگانی است که به شکل هدفمند و قضاوتی انتخاب شدند. پس از مطالعات کتابخانه‌ای، آسیب‌های گردآوری‌شده در اختیار آنان قرار گرفت و با بهره‌گیری از تکنیک دلفی در دو دور، از آن‌ها خواسته شد ضمن تأیید یا رد آسیب‌ها، اصلاحات

مورد نظر خود را اعمال و آسیب‌های پیشنهادی را نیز ارائه کنند. مصاحبه تا تعداد ۲۰ نفر از خبرگان ادامه و پس از اشباع نظری و تکرار آسیب‌ها متوقف شد. عمده آسیب‌های گردآوری شده در مطالعات کتابخانه‌ای به تأیید خبرگان هم رسید. در بخش کمی، با استفاده از نتایج مرحله کیفی، پرسشنامه محقق ساخته متشکل از ۳۲ سؤال و طیف ۵ درجه‌ای لیکرت طراحی و در اختیار تعداد ۳۰ نفر از خبرگان و صاحب‌نظران قرار گرفت. ملاک انتخاب خبرگان دارا بودن سوابق علمی و پژوهشی در حوزه دفاع مقدس یا سابقه فعالیت در مراکز و سازمان‌های مرتبط با حوزه دفاع مقدس بود. روایی پرسشنامه به شکل صوری توسط چهار نفر از متخصصان و پایائی آن با آلفای کرونباخ تأیید شد. نتایج به‌دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و ارائه آماره‌های توصیفی (میانگین، واریانس، انحراف معیار، رتبه‌بندی)، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های بخش کیفی

آسیب‌های گردآوری شده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با جامعه خبرگی به شرح زیر است:
(۱) آسیب‌های محتوایی

بر اساس دیدگاه مسعود بختیاری (از پیشکسوتان و پژوهش‌گران دفاع مقدس)، آسیب‌های محتوایی در حوزه دفاع مقدس عبارت‌اند از:

- تأثیرپذیری نویسندگان از تعصبات و وابستگی‌های سازمانی.
- تحریف افراطی برای خنثی کردن یا کاهش اثر نظرات نویسنده دیگر در مورد یک حادثه.
- عدم اطلاع کافی از واقعیت ماجراها و آنچه در صحنه گذشته و یا آنچه در ستادهای عملیاتی رخ داده است.
- عدم بازگویی همه حقایق و گزینش قسمت‌هایی از ماجرا که می‌تواند عمدی یا سهوی باشد.
- تحریف پاره‌ای از حقایق که ممکن است عمدی یا سهوی باشد.
- اطلاعات ناقص و ناکافی از دانش نظامی و تعلق خاطر، باور و اعتقاد به ابداعات نوین در صحنه جنگ (مصاحبه پژوهش‌گران با امیر بختیاری و همچنین خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۶).

۲) سفارش‌نویسی و شغل شدن

محمودزاده بیان می‌دارد: «کسی که مثلاً اصلاً نمی‌داند اصول مصاحبه چیست و چگونه باید مصاحبه بگیرد، می‌رود با یک نفر شروع می‌کند به مصاحبه و از اینجا خاطره‌سازی شروع می‌شود. تحریف غیر عمد و بعضاً عمد پدید می‌آید. مثلاً بعد از گذشت ۲۰ الی ۳۰ سال از جنگ از شخصی درباره عملیاتی سؤال می‌شود و آن شخص بسیاری از آن چیزها را یادش نمی‌آید، اما شروع به خاطره‌سازی و جابجایی وقایع می‌کند. یا برای شناسایی یک شخصیت و فرمانده جنگ به سراغ خانواده‌اش می‌روند، در صورتی که معمولاً شخصیت‌ها و فرماندهان کمتر موارد جنگ و خاطره‌ها را به خانواده می‌گفتند. بر این اساس وقتی که به شخصیت واقعی آن شخص و فرمانده دسترسی پیدا نمی‌کنیم، شروع به شخصیت‌سازی و اسطوره‌سازی کاذب می‌کنیم» (محمودی فاتح و حسینی گل افشانی، ۱۴۰۱: ۴۷).

۳) طولانی شدن و فرسایشی شدن زمان انجام پروژه‌های پژوهشی

طولانی شدن و فرسایشی شدن زمان انجام پروژه‌های پژوهشی از دیگر آسیب‌های جدی این حوزه است. در بعضی مواقع موضوع شبیه نو و جدیدی مطرح می‌شود که نیاز به یک پژوهش علمی در اسرع وقت برای پاسخ به آن است. در این شرایط زمان پاسخ‌گویی تعیین‌کننده است و در صورتی که مشمول زمان شود دیگر اثرگذاری و خاصیت خود را از دست می‌دهد. از طرفی برآورد نادرست و غیرواقعی و غیر کارشناسی از زمان لازم برای انجام پروژه تحقیقاتی باعث می‌شود که پژوهشگر با کمبود زمان مواجه شود و نتواند مقدار زمان مناسب را برای اجرای پروژه در نظر بگیرد. معمولاً در این حالت ناگزیر از کمیت و کیفیت کار کاسته می‌شود (خبرگان پژوهش).

۴) خلأ قانونی برای ورود مجامع پژوهشی به عرصه دفاع مقدس

یکی از مسائل مهم، خلأ قانونی به‌منظور فعالیت مجامع مذکور در این حوزه است. به‌زعم برخی از صاحب‌نظران، مجامع پژوهشی هم تکلیف قانونی مدون برای ورود به مقوله دفاع مقدس نداشته‌اند؛ لذا مراکز پژوهشی یا ورود جدی ندارند و یا اگر اقدامی داشته‌اند، مناسبتی بوده و یا صرفاً از جهت ادای تکلیف برخی مسئولان به‌صورت مقطعی و غیر نظام‌مند بوده است. از این‌رو،

به‌طور مشخص عدم وجود پشتوانه قانونی برای ترویج دفاع مقدس یکی از آسیب‌هایی است که درباره مجامع علمی قابل طرح و بررسی است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶).

۵) آسیب‌های ساختاری

بختیاری: «در تاریخ‌نگاری دفاع مقدس، اینک شاهد بروز نوع جدیدی از آسیب‌ها هستیم و آن شوربختانه حالت سوداگرانه‌ای است که بر تعدادی از به‌ظاهر نویسندگان و مؤلفین حاکم شده است. امروزه کتاب‌هایی وارد عرصه تاریخ‌نگاری می‌شوند که با اندکی دقت و حضور ذهن می‌توان رونویسی از نوشته نویسنده‌ای دیگر را با پاره‌ای تغییرات بسیار جزئی در متن و عوض کردن نام به‌عنوان کتابی جدید مشاهده کرد. یک نوع علمی‌تر از همین کپی‌برداری، برداشت و رونویسی عمده از فصول و بخش‌های کتاب یک نویسنده با درج یک زیرنویس بسیار کوتاه به‌عنوان مأخذ مورد مراجعه و سپس اضافه کردن یکی دو خط و حداکثر یک پاراگراف از خود و دوباره تکرار همین وضع تا پایان و تولید ظاهراً یک کتاب جدید و تازه است. درحالی‌که بیش از ۹۰ درصد متن از نویسنده دیگری است. نوع سومی از این‌گونه آسیب که شاید بتوان نام ترکیب و تجزیه کتاب‌ها را بر آن نهاد، این است که برای خلق کتابی تازه، نویسنده چند کتاب یا بخش‌هایی از آن‌ها را در یک مجلد و با عنوان تازه‌ای منتشر می‌کند (ترکیب) و یا یک کتاب خود را که دارای چندین فصل نسبتاً طولانی است به‌صورت دو یا سه کتاب جدید منتشر می‌نماید، درحالی‌که از لحاظ محتوایی هیچ مطلب تازه‌ای به میان نیاورده است (تجزیه)» (محمدی فاتح و حسینی گل‌افشانی، ۱۴۰۱: ۴۸).

۶) ضعف جایگاه فکر و اندیشه در عرصه پژوهش در حوزه دفاع مقدس
معین‌وزیری اظهار می‌دارد: «جنگ ۸ ساله مملو از موضوع و مسئله است. موضوعات مربوط به مسائل متافیزیکی (فلسفی) جنگ و موضوعات ملموس و فیزیکی (آماري یا تحلیل محتوایی) آن، باید هر کدام توسط متخصصان فن و به روش‌های عالمانه مورد تحقیق قرار گیرند. نباید آن‌قدر مات و مبهور موضوعات جنگ از دیدگاه احساسی و عاطفی شویم که از حقایق، معضلات، تنگناها و نابسامانی‌های آن غافل مانده و دور شویم. متأسفانه باید گفت که در مسئله دفاع مقدس، امر پژوهش علمی و تخصصی، مظلوم و مغفول مانده است و آنچه انجام گرفته، فعالیت‌های جزئی،

فردی، فرعی و دور از نظم و قاعده علمی بوده است» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶).

۷) ضعف در گفتمان‌سازی

علائمی فعال: «پژوهش در حوزه دفاع مقدس و مقاومت به‌عنوان گفتمان عمومی و جاافتاده در مراکز دانشگاهی و پژوهشی درنیامده است. اغلب پژوهش‌ها صبغه سفارش‌سازمانی دارد و به‌عنوان یک فرهنگ پژوهشی تلقی نشده است. با وجود بیش از ۱۵۰۰ استاد واحدهای درسی دفاع مقدس در سطح دانشگاه‌ها، تبدیل پژوهش در حوزه دفاع مقدس و مقاومت به گفتمان عمومی، حداقل در سطح دانشگاه‌ها، کار سختی به نظر نمی‌رسد» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹). گفتمان‌سازی، جو و فضایی را ایجاد می‌کند که موجب می‌شود پژوهش دفاع مقدس مورد توجه و عنایت بیشتر جامعه علمی و پژوهشی کشور قرار گیرد. در سال‌های اول پس از جنگ و حتی در خلال جنگ، حوزه سینمایی دفاع مقدس مورد توجه جدی تولیدکنندگان آثار سینمایی قرار گرفت و به‌نوعی گفتمان در این حوزه شکل گرفت. در حوزه پژوهش دفاع مقدس نیز ما نیازمند حرکتی مشابه هستیم (خبرگان پژوهش).

۸) آسیب‌های کاربردی

به‌گفته بختیاری: «یکی از آسیب‌های جدی در تاریخ‌نگاری جنگ، قلت پژوهش‌ها و انتشارات در زمینه آموزه‌های تاکتیکی و دکترین عملیاتی است. یکی دیگر از آسیب‌های اساسی در تاریخ‌نگاری هشت سال دفاع مقدس این است که آنچه تاکنون تألیف و تدوین شده مرتبط با رده‌های پایین، میانی و عملیاتی سطح جنگ است و به‌جز یکی دو کتاب که تا حدودی با محدودیت منابع به سطح استراتژیک جنگ پرداخته‌اند، کتاب‌های دیگری از این نوع در دسترس نداریم. هنوز خاطرات مدیران استراتژیک نظامی - سیاسی کشور منتشر نشده و فقط گاهی پاره‌ای مقامات بلندپایه اشاراتی گذرا و تلویحی به مسائل استراتژیک جنگ می‌کنند و کمتر از قلم و زبان آنان حرف و حدیثی در این سطح خواننده و یا شنیده‌ایم. پیچیده شدن دفاع مقدس در هاله‌ای از قداست که نمی‌توان آن را نه نفی و نه نادیده گرفت، خود خطوط قرمزی را برای تاریخ‌نگاری پژوهشی جنگ، ناخواسته به وجود می‌آورد که به‌رحال خطوط قرمز، متغیری مزاحم در یک پژوهش علمی است (مصاحبه پژوهش‌گر با امیر بختیاری و همچنین خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۶).

۹) فقدان رویکرد علمی و تخصصی نظامی به حوزه دفاع مقدس معین‌وزیری: «در بُعد تخصصی نظامی باید مسائل فیزیکی و ملموس دفاع مقدس مورد کنکاش و تحقیق قرار گیرد. در بعد فیزیکی جنگ، درک حقایق و واقعیت‌ها بر بیان احساسات و عواطف و آرمان‌ها برتری پیدا می‌کند. تاکنون، جنگ را از دیدگاه مثلاً «کاربرد قدرت ملی» مورد پژوهش قرار نداده‌ایم و مؤلفه‌ها و شاخص‌های قابل اندازه‌گیری آن را تعیین و به‌صورت آماری یا محتوایی، تحلیل نموده و حقایق آن را روشن نکرده‌ایم. پژوهشگر در مورد مسائل تخصصی با یک‌سری عوامل ملموس و تأثیرگذار بر نتیجه عملیات سروکار خواهد داشت که می‌تواند با استدلال لفظی یا ریاضی، تأثیر این عوامل را بررسی کند و به حقایقی مسلم دست یابد که به‌طور قطع برملا کردن آن‌ها، راهگشای فرماندهان و مسئولین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی در زمان حال و آینده خواهد بود» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶).

۱۰) عدم تمایل پژوهشگران برای کار در حوزه دفاع مقدس علائی فعال: «از دیگر مشکلات حوزه پژوهش درباره موضوعات دفاع مقدس، تن ندادن پژوهشگران به کارهای پژوهشی در این زمینه است. تعداد کم پژوهشگران نسبت به موضوعات پژوهشی موجب شده است که تعداد متنابهی از موضوعات پژوهشی دفاع مقدس روی زمین بماند!» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

۱۱) تحریف

معین‌وزیری: «یکی دیگر از آسیب‌های پژوهش، بهره‌برداری پژوهشگر از مدارکی است که به علت اینکه در آن‌ها ناقص‌گویی شده و یا حقایق تحریف کرده، اعتبار لازم را ندارند. نکته مهم این‌جاست که این مطالب ناقص و تحریف‌شده، برای پژوهشگران جنبه سندیت و مرجعیت پیدا می‌کند! متعاقب آن، آسیب پشت سر آسیب (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶). باقری (پیشکشوت دفاع مقدس و رئیس کنونی ستاد کل نیروهای مسلح) اظهار می‌دارد: «مهمترین دلیل در چرایی پژوهش [دفاع مقدس] مسئله تحریف است. هر واقعه‌ای که می‌تواند برای آیندگان اثربخش باشد سریع تحریف به سراغش می‌رود و دفاع مقدس از این موضوع مستثنی نیست. تنها پژوهش‌های دقیق می‌تواند این جریان سالم را از آلودگی‌ها مصون بدارد (محمدی فاتح و حسینی گل‌افشانی، ۱۴۰۱: ۶۷). محمودزاده: «تحریف‌ها وارد ادبیات دفاع مقدس شده است. اگر رزمندگان

دفاع مقدس و متعهدین به آن، نیابند اصل و اساس جنگ را بگویند، مطمئناً کسانی که با منافع این نظام و مردم مخالفاند در آینده می‌آیند و آن‌طور که می‌خواهند، می‌نویسند و تحریف‌ها را وارد جنگ خواهند کرد» (پژوهش خبری صدا و سیما، ۱۳۹۶). از آسیب‌های مهم و کلیدی در حوزه پژوهش دفاع مقدس تحریف وقایع و واقعیت‌ها به دلایل مختلف است که باید ریشه‌های آن شناسایی و خشکانده شود (خبرگان پژوهش).

۱۲) نبود نیازسنجی

علائی فعال: «در پژوهش‌ها [حوزه دفاع مقدس] نیازسنجی دیده نمی‌شود و پژوهش‌ها بر اساس نیاز روز جامعه انجام نمی‌گیرد. این در حالی است که معمولاً پژوهش‌ها برای پاسخ‌گویی به نیازهایی تعریف می‌شود» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹). ارزش و جایگاه نیازسنجی قبل از کار پژوهشی و آگاه‌سازی در این باره، امروزه کاملاً پذیرفته‌شده و بدیهی است. به هر نسبت نیازسنجی مخاطب دقیق‌تر و علمی‌تر انجام شود به همان نسبت اثرگذاری و اثربخشی آثار تولیدی متناسب با آن نیاز افزایش می‌یابد. ما در حوزه نیازسنجی از مخاطب مرتبط با دفاع مقدس ضعف داریم (خبرگان پژوهش).

۱۳) شفاف نبودن مسئولیت نهادهای متولی

در مطالعات علمی ترویج فرهنگ دفاع مقدس، عدم وجود یا ضعف شفافیت درباره نهادهای علمی متولی ترویج فرهنگ دفاع مقدس از مهمترین آسیب‌ها است. پژوهشگران و علاقمندان پژوهش در این حوزه نیز از این عدم شفافیت رنج می‌برند و سردرگم می‌شوند. به‌زعم صاحب‌نظران، پارک‌های علم و فناوری، مؤسسات آموزش و پرورش و آموزش عالی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، مرکز راهبردی مجلس شورای اسلامی، ستاد نخبگان ریاست جمهوری و ... شفاف نیست که چه نهاد علمی متولی این کار است و یا سهم هر کدام از این سازمان‌ها چقدر است (خبرگان پژوهش، ۱۳۹۶).

۱۴) موازی‌کاری و عدم جامع‌نگری سازمان‌ها

هماهنگی ناکافی میان سازمان‌های فرهنگی، عدم پذیرش مرجعیت کلان، وجود دوباره‌کاری و فعالیت‌های موازی از آسیب‌های ساختاری مهم در وضعیت موجود فرهنگی کشور است (خبرگان

پژوهش). علائی فعال: «عدم جامع‌نگری از حیث درگیر بودن نهادها و دستگاه‌های مرتبط نیز از آسیب‌های جدی حوزه پژوهش در عرصه دفاع مقدس و مقاومت است. موازی‌کاری، کارهای تکراری و جزیره‌ای عمل کردن مراکز پژوهشی و عدم ارتباط و تعامل فی‌مابین جهت هم‌افزایی از دیگر معضلات حوزه پژوهش درباره موضوعات دفاع مقدس است. فقدان بانک جامع اطلاعاتی از پژوهش‌های انجام شده یا در دست اقدام، به‌نوبه خود آثار بدی را به این حوزه تحمیل می‌کند» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

در حوزه دفاع مقدس مراکز متعددی فعال‌اند اما هر کدام بخشی از اطلاعات را در اختیار دارند؛ لذا برای پژوهش‌گران، محققان و عموم مردم دسترسی به اطلاعات متمرکز و جامع در خصوص دفاع مقدس دشوار به نظر می‌رسد. در این باره مهمترین مسائل عبارت‌اند از: پراکندگی اسناد، تعدد و عدم همکاری مراکز اسناد دفاع مقدس با محققان، عدم وجود ضابطه جامع برای ثبت اسامی و اطلاعات رزمندگان و پراکندگی در ثبت سابقه یگان‌های رزمی، در نتیجه عدم هم‌افزایی و نبود انسجام در این حوزه منجر به افول ترویج فرهنگ دفاع مقدس شده است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶). باقری: «از مهمترین مشکلات ما فقدان یک بانک حاوی اطلاعات و پژوهش‌های پیشین است. هر سازمانی اسناد را در مالکیت خود می‌داند، باید این نگاه اصلاح شود تا از یک کار بی‌نتیجه جلوگیری کنیم» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

۱۵) فقدان چارچوب نظری، مدل تحلیلی و روش تحقیق مناسب

تحلیلی که امروزه از مسئله جنگ و بلاخص جنگ تحمیلی عراق علیه ایران ارائه می‌شود، ناشی از نوع روایت و نگاهی است که توسط راویان این حماسه (که همان محققین و نویسندگان کتب تاریخی دفاع مقدس هستند) در سطح جامعه بسط و گسترش یافته است و بدیهی است تا هنگامی که بحث درباره موضوع مهمی چون جنگ تحمیلی، فاقد چهارچوب نظری، مدل تحلیلی و روش تحقیق مناسب باشد و صاحب‌نظران این حوزه در جزیره‌هایی پراکنده و دور از همدیگر به سر برند، تحریف، مبالغه‌گویی و یا فراموشی در یکی از بزرگ‌ترین حوادث تاریخی دوران انقلاب اسلامی محتمل خواهد بود (یاوری و جانی‌پور، ۱۳۹۰: ۳۲).

۱۶) حاکمیت فضای احساسی، عاطفی و متافیزیکی بر تحقیقات
حاکمیت فضای احساسی، عاطفی و متافیزیکی بر تحقیقات و پژوهش‌های حوزه دفاع مقدس نیز
از آسیب‌های مهم و اثرگذاری است که توسط صاحب‌نظران و اندیشمندان مختلف و همین‌طور
خبرگان پژوهش مورد تأکید قرار گرفته است.
معین‌وزیری: «یقیناً پژوهشگران متخصص فراوانی در بین پرسنل نیروهای مسلح وجود دارند، اما
شاید به علت نگرانی از زدن برجسب ناعادلانه به آن‌ها، کمتر تن به انجام پژوهش‌هایی از نوع
معرفتی و علمی داده‌اند» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶). باقری: «هدف ما روایتی
عالمانه و نه احساسی از دفاع مقدس است، روایتی با ادبیات غنی و تحلیلی در سطوح و ابعاد
مختلف باید داشته باشیم. این موضوع، تمدن‌ساز و بسیار مهم است که باید با تحمل مشکلات
آن‌ها پیش ببریم» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹). نائینی (رئیس موسسه مرکز اسناد دفاع مقدس)
در این باره بیان می‌کند: «آثار موجود منتشر شده نشان می‌دهد که بعد احساسی، عاطفی و حماسی
دفاع مقدس در قالب ادبیات جنگ در این چهل سال مورد توجه بیشتر بوده و به پژوهش، تحقیق
و تحلیل به‌عنوان یک ضرورت کمتر توجه شده است؛ به همین جهت است که بر اساس داده‌های
آماري موجود، کتابخانه‌های تخصصی جنگ حوزه هنری، از میان ۱۹ هزار و پانصد عنوان کتاب
منتشر شده با موضوع دفاع مقدس و جنگ ایران و عراق، اگر بخواهیم در میان این آثار، برای
منابع پژوهشی آمار جداگانه‌ای بدهیم می‌توان گفت ۳۵۰۰ عنوان آن یعنی ۱۸ درصد، اثر
پژوهشی هستند» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

۱۷) آسیب‌های شخصی و سازمانی

دو دسته عوامل شامل شخصی و سازمانی می‌توانند زمینه‌ساز بروز آسیب در پژوهش دفاع مقدس
شوند. نگرش منفی، کمبود انگیزه و ضعف در مهارت تحقیق، از جمله علل شخصی و نامشخص
بودن مأموریت پژوهش، متولیان امر پژوهش و مقررات و دستورالعمل‌ها، از جمله عوامل سازمانی
به‌شمار می‌روند (سوادکوهی، ۱۳۸۷: ۳۳).

۱۸) عدم بهره‌مندی از اسناد و مدارک خارجی

در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران حداقل دو کشور و در نگاهی وسیع‌تر و واقعی‌تر و طبق
گزارش‌های دقیق، بیش از سی کشور با کمک‌های مالی و تجهیزاتی دخالت مستقیم و غیرمستقیم

داشتند؛ بنابراین اگر قرار است در پژوهش‌ها و تحقیقات به اسناد و مدارک ارجاع شود، باید به همه یا قسمت عمده‌ای از اسناد و مدارک مرتبط دسترسی پیدا کرد. در حال حاضر با گذشت بیش از سه دهه از پایان جنگ، دسترسی به اسناد و مدارک خارجی مقدور است. بسیاری از کشورهای درگیر جنگ عراق و ایران اسنادی که زمانی محرمانه تلقی شده است را از طبقه‌بندی خارج و در دسترس عموم قرار داده‌اند. بهره‌مندی از مدارک و اسناد سایر کشورها، زوایای پنهانی از واقعیت‌های جنگ را آشکار خواهد کرد که قبلاً دیده نشده است (خبرگان پژوهش).

(۱۹) عدم توجه کافی به پیشینه تحقیقات و ...

بدیهی است که یک تحقیق بر اساس پژوهش‌های قبلی بنا می‌شود. یکی از مهمترین وظایف محقق مراجعه به ادبیات یا پیشینه تحقیق است. با مراجعه به کارها و تحقیقات گذشته و بررسی سوابق موضوع می‌توان بین تحقیق مورد نظر و تحقیقات قبلی پلی ایجاد کرد. محقق با بررسی ادبیات تحقیق می‌تواند فرضیه‌ها و سؤالات مناسبی برای کار خود تدوین کند. روشن است که کوتاهی در این زمینه منجر به انجام فعالیت‌های موازی و تکراری زیادی می‌شود و همچنین استفاده از منابع به شکل بهینه صورت نمی‌گیرد. در ادامه (سوادکوهی، ۱۳۸۷) به آسیب‌های زیر نیز اشاره می‌کند:

- عدم جذب و به‌کارگیری افراد مستعد و توانمند در فعالیت‌های پژوهشی دفاع مقدس،
- هدفمند نبودن فعالیت‌های پژوهشی،
- پراکنده بودن پژوهشگران و فعالیت‌های آن‌ها،
- در دسترس نبودن آثار پژوهشی انجام شده برای علاقه‌مندان،
- انجام فعالیت‌های پژوهشی در موضوعات تکراری به‌طور موازی،
- نامشخص بودن اولویت‌ها و نیازمندی‌های پژوهشی،
- عدم سازمان‌دهی و انسجام فعالیت‌های پژوهشی.

(۲۰) تضعیف و تخریب جایگاه علم و دانش

معین‌وزیری: «تضعیف و تخریب جایگاه علم و دانش نظامی با نیت بی‌اعتبار کردن شخص یا نهادی دیگر [از آسیب‌های این حوزه است]» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶).

۲۱) تفننی شدن مسائل فرهنگی دفاع مقدس در دانشگاه‌ها

در حال حاضر، برخی از فعالیت‌های مرتبط با دفاع مقدس در دانشگاه‌ها نظیر گذراندن واحدهای درسی و برگزاری کاروان‌های راهیان نور، خود با مسائل و مشکلات عمده‌ای همراه است. به‌طور مشخص، تفریح و سرگرمی شدن فعالیت‌های مرتبط با دفاع مقدس در دانشگاه‌ها آسیبی است که باید مورد توجه و بازنگری قرار گیرد (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶).

۲۲) سیاست‌زدگی، مصلحت‌اندیشی و اسیر فشارهای جناحی و گروهی شدن

معین‌وزیری: «به‌طور کلی در قید و بند بودن‌های موهوم، گرفتار ملاحظه‌کاری‌ها و محذورات و مصلحت‌اندیشی‌ها و گرایش‌های درون‌گروهی و سازمانی، پژوهش را از مسیر سالم خود منحرف می‌کند. پژوهشگر شخصی آزاد و مختار، بی‌نظر و بی‌طرف است؛ لذا نباید اسیر فشارهای جانبی یا احساسات درونی خود و دنباله‌روی افکار و توصیه‌های دیگران شود» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶). استقلال پژوهش‌گر و خالی کردن ذهن خود از هر نوع پیش‌داوری، قضاوت، وابستگی و سوگیری قبلی اگرچه سخت است و صد درصد امکان‌پذیر نیست، ولی پژوهشگر باید تلاش صادقانه داشته باشد تا آن را به حداقل کاهش دهد. واقعیت این است که ما در این حوزه ضعف‌های جدی داریم و این آسیب بسیار اثرگذار بر فعالیت‌های پژوهشی حوزه دفاع مقدس است (خبرگان پژوهش).

۲۳) عدم دسترسی به آمار

علائی‌فعال: «عدم دسترسی به آمار درست و عدم راستی‌آزمایی آمارهای ارائه شده بعضاً موجب می‌شود که آمار متفاوت و گاه متناقض در پژوهش‌های در دست اقدام ارائه شود که بالطبع مایه برداشت نادرست و سوءاستفاده دیگران واقع می‌شود. عدم همکاری نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط برای در اختیار گذاردن آمار، معضلی غیر قابل توجیه است» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

۲۴) افراط‌گویی و مبالغه‌گویی در ذکر وقایع

معین‌وزیری: «در بعضی از پژوهش‌ها و نوشته‌ها، نویسندگان اعم از ارتشی و سپاهی با قصد تقویت بُعد تبلیغی یک عملیات ناکام و بزرگ‌نمایی آن، به حدی در بیان حوادث و آمارها و نتایج و دستاوردهای مثبت آن مبالغه و افراط کرده‌اند که اگر همین اطلاعات درج شده به دست یک

تحلیلگر خارجی یا پژوهشگری منصف و بی طرف بیفتد، می تواند با بهره گیری از شاخص ها و مؤلفه های تأثیرگذار بر پیروزی یا شکست عملیات، نتایجی معکوس و متضاد با دیدگاه نویسنده ارائه کند» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶). بدیهی است که همه شهدا و قهرمانان جنگ دارای جایگاه والا و ارزشمندی در نزد خداوند و مردم قدرشناس خود هستند. در بعضی مواقع ما در معرفی و ارائه شرح حال این شهدا ناخواسته و شاید از روی ارادت و علاقه به مقام و جایگاه شهدا مبالغه می کنیم، به نحوی که در ذهن مخاطب، آن ها شخصیت های فرازمینی و دست نیافتنی تصور می شوند. این رویه نیازمند اصلاح است (خبرگان پژوهش).

۲۵) استفاده از اسناد فاقد اصالت

صرف مستند کردن برخی از مطالب و وقایع به یک کتاب یا سند خاص به معنای واقعی بودن آن مطالب نیست، بلکه باید جایگاه علمی آن کتاب یا سند را نیز در نظر گرفت. این غفلت در بسیاری از آثار پژوهشی دفاع مقدس مشاهده می شود. از طرفی اصولاً به لحاظ حقوقی و تاریخی، دست کاری مجموعه یادداشت ها، دست نوشته ها و مدارک عملیاتی، خلاف است. متأسفانه بسیاری از کتاب هایی که حاوی خاطرات رزمندگان از جمله شهدا هستند، به علت دست کاری که در آن ها شده است، به لحاظ علمی و تاریخی کم ارزش شده اند. بهره برداری مطلق و چشم بسته از چنین مدارک و اسنادی که کم هم نیستند، یکی از آسیب های پژوهش محسوب می شود (خبرگان پژوهش).

۲۶) مخاطب محور نبودن

به دلیل ضعف های مربوط به نیازسنجی و شناخت ناکافی سلیقه و نیاز مخاطب، در واقع روشن نیست که پژوهش های انجام شده و یا در دست اقدام برای چه قشری از مخاطبین فراهم آمده است، اصلاً پژوهش ها مخاطب دارد یا نه؟ گرچه مخاطب محوری را نمی توان و نباید جایگزین مسئله محوری کرد، اما هدف و بهره برداران پروژه های پژوهشی دفاع مقدس و مقاومت معمولاً معین و مشخص نیستند. توجه جدی به شناخت مخاطب و سلیقه او (به ویژه سلیقه و خواست های متفاوت نسل جوان امروز در مقایسه با نسل های گذشته) برای هر فعالیت پژوهشی لازم است (خبرگان پژوهش).

۲۷) تعمیم‌ناپذیری نتایج پروژه‌های تحقیقاتی

به دلیل شکل‌گیری خطاهای احتمالی در تعیین حجم نمونه و انتخاب اعضای آن، نتایج پروژه‌های تحقیقاتی قابلیت تعمیم به جامعه آماری را از دست می‌دهد (سوادکوهی، ۱۳۸۷).

۲۸) ضعف در شیوه‌ها و روش‌های پژوهشی

علائی فعال: «ضعف در شیوه‌ها و روش‌های پژوهشی محسوس است. برخی از پژوهش‌های انجام شده و یا در دست اقدام بر اساس روش‌های سنتی پیگیری می‌شود و گاهی ملاحظه می‌شود که پژوهشگر حتی آشنایی اولیه هم با روش‌های متداول پژوهش ندارد، اما موضوع جدی پژوهشی را عهده‌دار شده است» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

۲۹) کاربردی نبودن و کم‌محتوا بودن پژوهش‌ها

دارا بودن تخصص و دانش در دو حوزه الف: نظامی و ب: پژوهشی، لازمه تولید آثار پژوهشی دارای محتوا و وزن بالا در حوزه دفاع مقدس است. بررسی وضعیت موجود نشان می‌دهد که: ما نگرش صحیحی به پژوهش در دفاع مقدس و آسیب‌های آن نداشته‌ایم. حتی بعضی از نویسندگان ارتشی و سپاهی که قریب به سه دهه تجربه مستمر تاریخ‌نگاری دارند، هرگز از دیدگاه تخصصی و نظامی وارد مقوله پژوهش نشده‌اند و در نتیجه محصولات آنان به یک نتیجه مستند و مستدل علمی و کاربردی منتهی نشده است. این‌گونه نوشته‌ها ارزش تاریخی دارند، اما فاقد جایگاه پژوهشی و کاربردی هستند (خبرگان پژوهش).

۳۰) یک‌بعدی بودن ثقل تحقیقات انجام گرفته

معین‌وزیری بیان می‌کند: «جنگ تحمیلی مسئله‌ای یک‌بعدی نیست بلکه ابعاد، لایه‌ها و زوایای متفاوت و متعددی دارد، اما در حال حاضر، بیشتر به یک یا دو بُعد آن توجه شده است؛ مثلاً بُعد تاریخ‌نگاری، خاطره‌گویی و روایت‌نویسی جنگ، آن هم با دیدگاهی بسیار احساسی، عاطفی، آرزوخواهانه، آرمانی، حماسی، عرفانی، ادبی و یادبودی» (پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس، ۱۳۹۶).

۳۱) اتکا به پژوهش‌های فردی

علائمی فعال بیان می‌کند: «کمتر پژوهش انجام شده را سراغ داریم که مبتنی و متکی بر کار جمعی باشد. درحالی‌که ابعاد گسترده و حتی موضوعات جزئی دفاع مقدس نیز ایجاب می‌کند پژوهش‌ها توسط گروه‌های پژوهشی انجام شود، نه فرد. در حال حاضر، در سطح دنیا و مراکز عمده پژوهشی، فعالیت‌های پژوهشی معمولاً توسط گروه‌های پژوهشی که شامل کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه مربوطه است انجام می‌شود، لیکن در کشور ما، کار جمعی کمتر صورت می‌گیرد و عمده تولیدات پژوهشی، ماحصل تلاش فردی است» (پایگاه خبری ایسنا، ۱۳۹۹).

ب: یافته‌های بخش کمی

جدول (۱): توزیع پاسخگویان به پرسشنامه بر حسب سن

مدرک	فراوانی	درصد فراوانی	تجمعی
کمتر از ۳۰ سال	۳	۱۰	۱۰
از ۳۰ تا ۴۰ سال	۳	۱۰	۲۰
بیشتر از ۴۰ سال	۲۴	۸۰	۱۰۰
جمع	۳۰	٪۱۰۰	

جدول (۲): توزیع پاسخگویان بر حسب مدرک تحصیلی

مدرک	فراوانی	درصد فراوانی	تجمعی
کارشناسی ارشد	۷	۲۳/۳	۲۳/۳
دکتری	۲۳	۷۶/۷	۱۰۰
جمع	۳۰	٪۱۰۰	

جدول (۳): توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه خدمت

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	تجمعی
از ۵ تا ۱۵ سال	۱	۳/۳	۳/۳
از ۱۵ تا ۲۵ سال	۶	۲۰	۲۳/۳
بیشتر از ۲۵ سال	۲۳	۷۶/۷	۱۰۰
جمع	۳۰	٪۱۰۰	

جدول (۴): نظر پاسخگویان در خصوص آسیب‌ها

ردیف	گویه‌ها	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت	۱۷	۸	۴	۱	۰
۲	تک‌بعدی بودن پژوهش‌ها	۶	۱۷	۶	۱	۰
۳	ضعف در گفتمان‌سازی (پژوهش دفاع مقدس هنوز به‌عنوان گفتمان عمومی و جاف‌تاده مطرح نیست)	۷	۱۶	۴	۳	۰
۴	استفاده ناکافی از اسناد و مقالات بین‌المللی	۱۳	۶	۱۱	۰	۰
۵	توجه ناکافی به سطح استراتژیک دفاع مقدس (تمرکز پژوهش‌ها بر سطوح پایین، میانی و عملیاتی دفاع مقدس است)	۱۲	۱۱	۵	۲	۰
۶	تحریف حقیقت	۱۸	۹	۳	۰	۰
۷	سیاست‌زدگی (فشارهای جناحی، ملاحظه‌کاری و مصلحت‌اندیشی درون‌گروهی و سازمانی و عدم استقلال پژوهشگر)	۲۴	۶	۰	۰	۰
۸	آمار غیرقابل استناد	۱۹	۹	۱	۱	۰
۹	فقدان رویکرد علمی و تخصصی	۱۹	۸	۲	۱	۰
۱۰	تمایل اندک پژوهشگران برای ورود به حوزه دفاع مقدس	۷	۱۶	۴	۳	۰
۱۱	آسیب ساختاری	۱۲	۱۲	۴	۲	۰
۱۲	نبود نیازسنجی	۶	۱۶	۷	۱	۰
۱۳	ابهام سازمانی (ابهام در مسئولیت نهادهای متولی پژوهش در حوزه دفاع مقدس)	۱۰	۱۳	۵	۲	۰
۱۴	تضعیف و تخریب جایگاه علم و دانش	۱۵	۸	۷	۰	۰
۱۵	ضعف در چارچوب نظری، روش و ابزار پژوهش	۱۵	۸	۵	۲	۰
۱۶	تقدس‌گرایی (پیچیده شدن بخش‌هایی از دفاع مقدس در هاله‌ایی از قداست و ایجاد خطوط قرمز که مانع پژوهش علمی است)	۱۷	۸	۳	۲	۰
۱۷	خلاً قانونی برای ورود مجامع پژوهشی	۷	۱۲	۹	۲	۰

ردیف	گویه‌ها	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۸	ضعف جایگاه فکر و اندیشه (ورود دیدگاه احساسی و عاطفی در آثار به طوری که از تفکر درباره حقایق، معضلات، تنگناها و نابسامانی‌ها غافل شده‌ایم)	۱۲	۱۲	۶	۰	۰
۱۹	توجه ناکافی به پیشینه تحقیقات	۸	۱۰	۱۰	۲	۰
۲۰	موازی کاری و عدم جامع‌نگری (یک موضوع و مسئله پژوهشی به چند دستگاه، نهاد و سازمان دولتی و غیردولتی مرتبط است)	۱۶	۸	۶	۰	۰
۲۱	ضعف جایگاه دفاع مقدس در دانشگاه‌ها (تفنی شدن مسائل دفاع مقدس، واحدهای درسی آن و کاروان راهیان نور و ...)	۸	۱۷	۵	۰	۰
۲۲	قلت پژوهش درباره مسائل تاکتیکی و دکترین عملیات (به دلیل ماهیت تخصصی این حوزه‌ها)	۱۱	۸	۵	۶	۰
۲۳	حاکمیت فضای احساسی، عاطفی و متافیزیکی	۱۱	۱۲	۱	۴	۲
۲۴	افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع	۱۵	۱۱	۴	۰	۰
۲۵	سفارش‌نویسی و شغل شدن (تأکید بر انجام تحقیق علی‌رغم عدم تسلط پژوهشگر و حتی به قیمت تحریف واقعیت)	۱۷	۷	۴	۰	۲
۲۶	مخاطب‌محور نبودن پژوهش‌ها	۱۰	۸	۸	۲	۲
۲۷	تعمیم‌ناپذیری نتایج تحقیقات	۴	۱۱	۸	۴	۳
۲۸	کم‌محتوا بودن پژوهش‌ها (عدم آشنایی پژوهشگر با دیدگاه‌های تخصصی و دانش نظامی مورد نیاز)	۸	۱۴	۶	۲	۰
۲۹	کاربرد نبودن پژوهش‌ها (به دلیل عدم نیازسنجی و مخاطب‌محوری)	۱۴	۱۱	۳	۲	۰
۳۰	طولانی شدن و فرسایشی شدن زمان انجام پروژه‌ها	۷	۱۳	۷	۱	۲
۳۱	اتکا به پژوهش‌های فردی به جای پژوهش گروهی	۸	۱۰	۹	۱	۲
۳۲	برخورد گزینشی با حقایق (عدم بازگویی همه حقایق و گزینش قسمتهایی از ماجرا عمداً یا سهواً)	۱۸	۹	۳	۰	۰

جدول (۵): وزن آسیب‌ها

ردیف	گویه‌ها	تعداد	میانگین	واریانس	جمع امتیاز
۱	استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت	۳۰	۴/۳۷	۰/۷۲۳	۱۳۱
۲	تک‌بعدی بودن پژوهش‌ها	۳۰	۳/۹۳	۰/۵۴۷	۱۱۸
۳	ضعف در گفتمان‌سازی	۳۰	۳/۹۰	۰/۷۸۴	۱۱۷
۴	استفاده ناکافی از اسناد و مقالات بین‌المللی	۳۰	۴/۰۷	۰/۸۲۳	۱۲۲
۵	توجه ناکافی به سطح استراتژیک دفاع مقدس	۳۰	۴/۰۳	۱/۲۰۶	۱۲۱
۶	تحریف حقیقت	۳۰	۴/۵۰	۰/۴۶۶	۱۳۵
۷	سیاست‌زدگی	۳۰	۴/۸۰	۰/۱۶۶	۱۱۴
۸	آمار غیرقابل استناد	۳۰	۴/۵۳	۰/۵۳۳	۱۳۶
۹	فقدان رویکرد علمی و تخصصی	۳۰	۴/۵۰	۰/۶۰۳	۱۳۵
۱۰	تمایل اندک پژوهشگران برای ورود به حوزه دفاع مقدس	۳۰	۳/۹۰	۰/۷۸۳	۱۱۷
۱۱	آسیب ساختاری	۳۰	۴/۰۷	۱/۱۶۸	۱۲۲
۱۲	نبود نیازسنجی	۳۰	۳/۹۰	۰/۵۷۶	۱۱۷
۱۳	ابهام در مسئولیت سازمان‌های متولی پژوهش دفاع مقدس	۳۰	۴/۰۳	۰/۷۹۳	۱۲۱
۱۴	موازی‌کاری و عدم جامع‌نگری	۳۰	۳/۲۷	۰/۶۸۵	۱۲۸
۱۵	ضعف در چارچوب نظری، روش و ابزار پژوهش	۳۰	۴/۲۰	۰/۹۲۴	۱۲۶
۱۶	تقدس‌گرایی	۳۰	۴/۲۷	۱/۲۳۷	۱۲۸
۱۷	خلأ قانونی برای ورود مجامع پژوهشی	۳۰	۳/۸۰	۰/۸۷۶	۱۱۴
۱۸	ضعف جایگاه فکر و اندیشه	۳۰	۴/۲۰	۰/۵۷۹	۱۲۶
۱۹	توجه ناکافی به پیشینه تحقیقات	۳۰	۳/۸۰	۰/۸۵۵	۱۱۴
۲۰	موازی‌کاری و عدم جامع‌نگری	۳۰	۴/۳۳	۰/۶۴۴	۱۳۰
۲۱	ضعف جایگاه دفاع مقدس در دانشگاه‌ها	۳۰	۴/۱۰	۰/۴۳۸	۱۲۳
۲۲	قلت پژوهش درباره مسائل تاکتیکی و دکترین عملیات	۳۰	۳/۸۰	۱/۳۳۸	۱۱۴
۲۳	حاکمیت فضای احساسی، عاطفی و متافیزیکی بر تحقیقات	۳۰	۳/۸۷	۱/۵۶۸	۱۱۶
۲۴	افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع	۳۰	۴/۳۷	۰/۵۲۶	۱۳۱
۲۵	سفرارش‌نویسی و شغل شدن	۳۰	۴/۲۳	۱/۲۸۹	۱۲۷
۲۶	مخاطب‌محور نبودن پژوهش‌ها	۳۰	۳/۷۳	۱/۴۴۴	۱۱۲
۲۷	تعمیم‌ناپذیری نتایج تحقیقات	۳۰	۳/۳۰	۱/۳۹۰	۹۹
۲۸	کم‌محتوا بودن پژوهش‌ها	۳۰	۳/۹۳	۰/۵۷۴	۱۱۸

ردیف	گویه‌ها	تعداد	میانگین	واریانس	جمع امتیاز
۲۹	کاربردی نبودن پژوهش‌ها	۳۰	۴/۲۳	۰/۸۰۶	۱۲۷
۳۰	طولانی شدن و فرسایشی شدن زمان انجام پروژه‌ها	۳۰	۳/۷۳	۱/۱۶۸	۱۱۲
۳۱	انکا به پژوهش‌های فردی به جای پژوهش گروهی	۳۰	۳/۷۰	۱/۲۵۲	۱۱۱
۳۲	برخورد گزینشی با حقایق	۳۰	۴/۵۰	۰/۴۶۶	۱۳۵

جدول (۶): رتبه هر آسیب (از بیشترین میزان اهمیت تا کمترین میزان اهمیت)

رتبه	گویه‌ها	تعداد	میانگین	واریانس	جمع امتیاز
۱	سیاست‌زدگی	۳۰	۴/۸۰	۰/۱۶۶	۱۱۴
۲	آمار غیرقابل استناد	۳۰	۴/۵۳	۰/۵۳۳	۱۳۶
۳	فقدان رویکرد علمی و تخصصی	۳۰	۴/۵۰	۰/۶۰۳	۱۳۵
۴	تحریف حقیقت	۳۰	۴/۵۰	۰/۴۶۶	۱۳۵
۵	برخورد گزینشی با حقایق	۳۰	۴/۵۰	۰/۴۶۶	۱۳۵
۶	افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع	۳۰	۴/۳۷	۰/۵۱۶	۱۳۱
۷	استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت	۳۰	۴/۳۷	۰/۷۲۳	۱۲۱
۸	موازی کاری و عدم جامع‌نگری	۳۰	۴/۳۳	۰/۶۴۴	۱۳۰
۹	تقدس‌گرایی	۳۰	۴/۲۷	۱/۲۳۷	۱۲۸
۱۰	کاربردی نبودن پژوهش‌ها	۳۰	۴/۲۳	۰/۸۰۶	۱۲۷
۱۱	سفارش‌نویسی و شغل شدن	۳۰	۴/۲۳	۱/۲۸۹	۱۲۷
۱۲	ضعف در چارچوب نظری، روش و ابزار پژوهش	۳۰	۴/۲۰	۰/۹۲۴	۱۲۶
۱۳	ضعف جایگاه فکر و اندیشه	۳۰	۴/۲۰	۰/۵۷۹	۱۲۶
۱۴	ضعف جایگاه دفاع مقدس در دانشگاه‌ها	۳۰	۴/۱۰	۰/۴۳۸	۱۲۳
۱۵	آسیب ساختاری	۳۰	۴/۰۷	۱/۱۶۸	۱۲۲
۱۶	استفاده ناکافی از اسناد و مقالات بین‌المللی	۳۰	۴/۰۷	۰/۸۲۳	۱۲۲
۱۷	توجه ناکافی به سطح استراتژیک دفاع مقدس	۳۰	۴/۰۳	۱/۲۰۶	۱۲۱
۱۸	ابهام در مسئولیت سازمان‌های متولی پژوهش دفاع مقدس	۳۰	۴/۰۳	۰/۷۹۳	۱۲۱
۱۹	تک‌بعدی بودن پژوهش‌ها	۳۰	۳/۹۳	۰/۵۴۷	۱۱۸
۲۰	کم‌محتوا بودن پژوهش‌ها	۳۰	۳/۹۳	۰/۷۵۴	۱۱۸
۲۱	ضعف در گفتمان‌سازی	۳۰	۳/۹۰	۰/۷۸۳	۱۱۷

رتبه	جمع امتیاز	واریانس	میانگین	تعداد	گویه‌ها
۲۲	۱۱۷	۰/۷۸۳	۳/۹۰	۳۰	تمایل اندک پژوهشگران برای ورود به حوزه دفاع مقدس
۲۳	۱۱۷	۰/۵۷۶	۳/۹۰	۳۰	نبود نیازسنجی
۲۴	۱۱۶	۱/۵۶۸	۳/۸۷	۳۰	حاکمیت فضای احساسی، عاطفی و متافیزیکی بر تحقیقات
۲۵	۱۱۴	۰/۷۸۶	۳/۸۰	۳۰	خلاً قانونی برای ورود مجامع پژوهشی
۲۶	۱۱۴	۰/۸۵۵	۳/۸۰	۳۰	توجه ناکافی به پیشینه تحقیقات
۲۷	۱۱۴	۱/۳۳۸	۳/۸۰	۳۰	قلت پژوهش درباره مسائل تاکتیکی و دکترین عملیات
۲۸	۱۱۲	۱/۴۴۴	۳/۷۳	۳۰	مخاطب محور نبودن پژوهش‌ها
۲۹	۱۱۲	۱/۱۶۸	۳/۷۳	۳۰	طولانی شدن و فرسایشی شدن زمان انجام پروژه‌ها
۳۰	۱۱۱	۱/۲۵۲	۳/۷۰	۳۰	اتکا به پژوهش‌های فردی به جای پژوهش گروهی
۳۱	۹۹	۱/۳۹۰	۳/۳۰	۳۰	تعمیم‌ناپذیری نتایج تحقیقات
۳۲	۱۲۸	۰/۶۸۵	۳/۲۷	۳۰	تضعیف و تخریب جایگاه علم و دانش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

(الف) نتیجه‌گیری

هدف اصلی تحقیق حاضر شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس جهت ارائه به سازمان‌های متولی برای کمک به سیاست‌گذاری در این حوزه و مقابله با آسیب‌های موجود است. به این ترتیب نتایج این پژوهش، ضمن پاسخ مناسب به سؤال و مسئله اصلی تحقیق یعنی: عدم انجام یک پژوهش جامع برای شناسایی و سپس رتبه‌بندی به آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس، هدف اصلی پژوهش را نیز تأمین کرده است. بر اساس یافته‌های تحقیق و در پاسخ به سؤال اصلی می‌توان گفت: مهمترین آسیب‌های اثرگذار بر پژوهش حوزه دفاع مقدس به ترتیب شامل: سیاست‌زدگی، آمار غیرقابل استناد، فقدان رویکرد علمی و تخصصی، تحریف حقیقت، برخورد گزینشی با حقایق، افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع، استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت، موازی‌کاری سازمان‌های مسئول، تقدس‌گرایی، کاربردی نبودن پژوهش‌ها و... است. با توجه به پیشینه پژوهش، نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش سوادکوهی (۱۳۸۷) و ایزدی و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد.

(ب) پیشنهادها

۱) شناسایی و رتبه‌بندی آسیب‌های پژوهشی در حوزه دفاع مقدس، فرصت مغتنمی را برای سیاست‌گذاری سازمان‌های متولی جهت رفع آسیب‌ها ایجاد می‌کند، لذا پیشنهاد می‌شود: سازمان‌های مذکور با بهره‌گیری از ظرفیت علمی و پژوهشی موجود، در این باره آن اقدام کنند.

۲) مستند به نتایج این پژوهش، سیاست‌زدگی، آمار غیرقابل استناد، فقدان رویکرد علمی و تخصصی، تحریف حقیقت، برخورد گزینشی با حقایق، افراط و مبالغه در ذکر بعضی وقایع، استفاده پژوهشگران از اسناد فاقد اصالت، تضعیف و تخریب جایگاه علم و دانش، تقدس‌گرایی، کاربردی نبودن پژوهش‌ها، مهمترین آسیب‌های اثرگذار بر پژوهش حوزه دفاع مقدس نسبت به سایر عوامل هستند؛ لذا ضروری است در سیاست‌گذاری برای رفع آسیب‌ها توسط سازمان‌های سیاست‌گذار در این حوزه، به این عوامل به دلیل تأثیرگذاری بیشتر، توجه ویژه شود.

۳) نتایج این پژوهش در اختیار مراکز مطالعاتی و علمی نیروهای مسلح قرار گرفته تا مبنایی برای استفاده پژوهشگران و علاقمندان در تحقیقات آتی باشد.

۴) راهکارهای مقابله با آسیب‌های شناسایی‌شده در این تحقیق در قالب طرح تحقیقاتی تعریف و با استفاده از ظرفیت پژوهشگران حوزه دفاع مقدس، نسبت به شناسایی و عملیاتی نمودن آن اقدام شود.

قدردانی:

از کلیه اندیشمندان، پژوهشگران و پیشکسوتان حوزه دفاع مقدس، بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس در سطح ستاد کل نیروهای مسلح، آجا و به‌ویژه هیئت معارف جنگ شهید صیاد شیرازی که در خلال انجام تحقیق، صادقانه و مسئولانه دیدگاه‌ها و نقطه نظرات علمی و کارشناسی خود را ارائه کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع:

- ایزدی، مصطفی، مرادپیری، هادی، حاتمی، حمیدرضا و سهرابی، حسین، (۱۳۹۶). ترویج فرهنگ دفاع مقدس، آسیب‌شناسی، ارائه مدل و راهکارها، *مجله سیاست دفاعی*، ۹۹ (۲۵): ۱۵۲-۱۱۹
- بیانات مقام معظم رهبری در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح: ۱۳۹۹/۷/۲۱.

- پایگاه خبری ایسنا، اخبار حوزه دفاع مقدس، سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹.
- حجازی، سید امین (۱۴۰۱). نقش حضرت آیت‌اله خامنه‌ای در دفاع مقدس در دوران ریاست جمهوری (۱۳۶۰-۱۳۶۷)، *فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس*، ۸ (۲): ۱۸۵-۲۰۹.
- حسینی گل افشانی، سیدمهدی و محمدی فاتح، اصغر (۱۴۰۲). سیاست‌گذاری در حوزه پژوهش دفاع مقدس، *فصلنامه مطالعات دفاع مقدس*، ۹ (۴): ۳۶-۵۹.
- حسینی گل افشانی، سیدمهدی و محمدی فاتح، اصغر (۱۴۰۲). *سیاست‌گذاری در حوزه پژوهش دفاع مقدس (ضرورت‌ها، آسیب‌ها و راهکارها)*، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش.
- حسینی گل افشانی، سیدمهدی و محمدی فاتح، اصغر. (۱۴۰۰). *تأملی بر تدوین سیاست‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران*، چاپ دوم، البرز، انتشارات متیان.
- خبرگزاری صدا و سیما، پژوهش دفاع مقدس، سال ۱۳۹۶.
- خزرایی‌راد، جواد، قالیباف، محمدباقر، احمدوند، علی محمد و محکی، علی اصغر (۱۴۰۱). راهکارهای انتقال فرهنگ دفاع مقدس به نسل آینده، *فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس*، ۸ (۲): ۳۵-۵۶.
- دانش‌فرد، کرم‌اله (۱۴۰۰). *فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی*، چاپ اول، تهران، نشر صفار.
- سوادکوهی، علیرضا (۱۳۸۷). پژوهش دفاع مقدس، آسیب‌شناسی و راهکارهای پیشنهادی، *فصلنامه علوم نظامی*، ۳۵ (۱۰): ۱۹-۵۴.
- سوداگر، احمد. (۱۳۹۰). تصور دانشگاه از دفاع مقدس، *مجله معارف*، ۸۷ (۴): ۵۱-۲۱.
- شاه‌نوروزی، مهدی، اسماعیلی، رضا، امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد و پرستاری، سهیلا (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر ارتقای اثربخشی شیوه‌های ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، *فصلنامه مدیریت فرهنگی*، ۱۱ (۱): ۷۰-۵۳.
- غیائی‌راد، داوود (۱۳۹۷). *راهبردهای ترویج فرهنگ دفاع مقدس به نسل آینده*، رساله دکتری، پژوهشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه جامع امام حسین ع.
- محمدی فاتح، اصغر و حسینی گل افشانی، سیدمهدی (۱۴۰۱). *تأملی بر روش‌شناسی پژوهش در حوزه دفاع مقدس*، چاپ اول، تهران، انتشارات ارتش جمهوری اسلامی ایران.
- مرادی، انوش؛ و رجب‌پور، محمد ابراهیم (۱۳۹۱). اهمیت و مؤلفه‌های تاریخ نگاری شفاهی دفاع مقدس، *مجموعه مقالات نخستین همایش ادبیات پایداری دانشگاهیان*.
- معین‌وزیری، نصرت‌اله (۱۳۸۹). آسیب‌شناسی پژوهش‌های دفاع مقدس، موجود در پایگاه پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس و سایت www.hawzah.net

- معین‌وزیری، نصرت‌اله (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی پژوهش‌های دفاع مقدس، ماهنامه معارف، ۸۷ (۶): ۵۳-۷۹
- نجفی‌زاده، محمدحسن؛ زاهدی، سیدمحمد (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی نظام مدیریت عملکرد کارکنان در دانشگاه علوم پزشکی قم، مجله مدیریت توسعه تحول، ۲۱(۶): ۵۹-۸۰
- نهادی، هادی (۱۳۹۹). شناسایی و ساختاردهی شایستگی‌های رفتاری فرماندهان دفاع مقدس، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۹ (۳۶): ۹-۲۴
- یآوری، وحید؛ جانی‌پور، محمدرضا (۱۳۹۰). مطالعات تاریخی دفاع مقدس با رویکرد آینده‌پژوهشی، فصلنامه مطالعات دفاع مقدس، ۵ (۲): ۱۱۱-۱۳۲
- <https://www.google.com/amp/s/www.isna.ir/amp/98092518793/>
- <https://www.google.com/amp/s/www.isna.ir/amp/99071914048/>
- <https://www.iribresearch.ir/fa/viewnews.aspx?id=1523>
- <https://www.iribnews.ir/007m9A>
- <https://www.google.com/amp/s/khabarfarsi.com/ua/98851373>